
გენერალური ასამბლეა

გავრც.: შეზღუდული
6 ოქტომბერი 2010
ორიგინალის ენა: ინგლისური

სამოცდამეხუთე სესია
მესამე კომიტეტი
დღის წესრიგის 105-ე პუნქტი
დანაშაულის პრევენცია და სისხლის სამართლის მართლმსაჯულება

**გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესები ქალ პატიმართა
მოპყრობისა და მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების
შესახებ (ბანგოკის წესები)**

სამდივნოს შენიშვნა

2010 წლის 22 ივლისის 2010/16 რეზოლუციით, ეკონომიკურმა და სოციალურმა
საბჭომ რეკომენდაცია მისცა გენერალურ ასამბლეას შემდეგი რეზოლუციის
პროექტის მიღებაზე:

**გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესები ქალ პატიმართა მოპყრობისა და
მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ (ბანგოკის
წესები)**

გენერალური ასამბლეა,

ითვალისწინებს რა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სტანდარტებსა და
ნორმებს დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის სფეროში,
რომელიც ძირითადად დაკავშირებულია პატიმართა მოპყრობასთან, კერძოდ
პატიმართა მოპყრობის მინიმალურ სტანდარტულ წესებს¹, პატიმართა

---

¹ ადამიანის უფლებები: საერთაშორისო დოკუმენტების ნაკრები, გამოცემა 1, ნაწილი I:
უნივერსალური დოკუმენტები (გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გამოცემები, გაყიდვის №
E.02.XIV.4 (გამ. I, ნაწ. I)), კარი J, №34.

მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესების ეფექტური განხორციელებისათვის საჭირო პროცედურებს², პრინციპთა ერთობლიობას ნებისმიერი ფორმით დაკავებული ან პატიმრობაში მყოფი ყველა ადამიანის დაცვის შესახებ³ და პატიმართა მოპყრობის ძირითად პრინციპებს⁴,

ასევე, *ითვალისწინებს* რა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის სტანდარტებსა და ნორმებს დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის სფეროში, რომელიც ძირითადად დაკავშირებულია პატიმრობის ალტერნატივებთან, კერძოდ არასაპატიმრო ღონისძიებათა გამოყენების გაეროს მინიმალურ სტანდარტულ წესებს (ტოკიოს წესები)⁵, სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენების ძირითად პრინციპებს⁶,

ასევე, *ითვალისწინებს* რა, საკუთარ რეზოლუციას 58/183 (2003 წლის 22 დეკემბერი), რომლითაც იგი იწვევს სხვადასხვა ქვეყნის მთავრობებს, შესაბამის საერთაშორისო და რეგიონულ ორგანოებს, ადამიანის უფლებათა ეროვნულ ინსტიტუტებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს გამოიჩინონ მომეტებული ყურადღება პატიმრობაში მყოფი ქალების, მათ შორის პატიმრობაში მყოფი ქალების ბავშვებისადმი, რათა მოხდეს ძირითადი პრობლემებისა და მათი მოგვარების გზების განსაზღვრა,

ითვალისწინებს რა, პატიმრობის ალტერნატივებს, რომელიც გაწერილია ტოკიოს წესებში და გენდერულ სპეციფიკასა და შესაბამის საჭიროებას პრიორიტეტი მიენიჭოს არასაპატიმრო ღონისძიებების გამოყენებას იმ ქალების მიმართ, რომელთაც შეხება აქვს სისხლის სამართლის სისტემასთან,

ითვალისწინებს რა, საკუთარ რეზოლუციას 61/143 (2006 წლის 19 დეკემბერი), რომელშიც იგი მოუწოდებს სახელმწიფოებს, გაატარონ პოზიტიური ღონისძიებები, რათა მოგვარდეს ქალთა მიმართ ძალადობის გამომწვევი სტრუქტურული მიზეზები და გააძლიერონ პრევენციული ღონისძიებები, რომელიც ეხება დისკრიმინაციულ პრაქტიკასა და სოციალურ ნორმებს, მათ შორის იმ ქალთა მიმართ, რომლებიც საჭიროებენ განსაკუთრებულ ყურადღებას ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლის პოლიტიკის შემუშავებაში, როგორებიც არიან ქალები დახურულ დაწესებულებებში ან თავისუფლების აღკვეთის სხვა ადგილებში,

ითვალისწინებს რა, საკუთარ რეზოლუციას 63/241 (2008 წლის 24 დეკემბერი), რომელშიც იგი მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს ყურადღება გაამახვილოს იმაზე, თუ რა გავლენას ახდენს ბავშვებზე მშობლების დაკავება და პატიმრობა, კერძოდ, განსაზღვროს და ხელი შეუწყოს საუკეთესო პრაქტიკას საჭიროებებთან და ასევე იმ ჩვილებისა და ბავშვების ფიზიკურ, ემოციურ, სოციალურ და

² ეკონომიკისა და სოციალური საბჭოს რეზოლუცია 1984/47, დანართი.

³ რეზოლუცია 43/173, დანართი.

⁴ რეზოლუცია 45/111 დანართი.

⁵ რეზოლუცია 45/110, დანართი.

⁶ ეკონომიკისა და სოციალური საბჭოს რეზოლუცია 2002/12, დანართი.

ფსიქოლოგიური განვითარებასთან მიმართებაში, რომელნიც დაზარალდნენ მშობლების დაკავებითა და პატიმრობით,

ითვალისწინებს რა, ვენის დეკლარაციას „დამნაშავეობისა და მართლმსაჯულების შესახებ: პასუხი XXI საუკუნის გამოწვევაზე“⁷, რომლითაც წევრმა სახელმწიფოებმა საკუთარ თავზე აიღეს პასუხისმგებლობა განავითარონ ქმედებაზე ორიენტირებული პოლიტიკა, ქალი პატიმრებისა და ქალ დამნაშავეების განსაკუთრებულ საჭიროებებზე დაფუძნებული რეკომენდაციები და დეკლარაციის განხორციელების მიზნით სამოქმედო გეგმა⁸,

ამხვილებს რა ყურადღებას, ბანგოკის დეკლარაციაზე „სინერგია და რეაგირება: დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის სტრატეგიული აღიანსი“⁹, რადგანაც იგი ეხება კონკრეტულად დაკავებულ, პატიმრობაში და არასაპატიმრო გარემოში მყოფ ქალებს,

ითვალისწინებს რა, ბანგოკის დეკლარაციის მეშვეობით წევრი სახელმწიფოების რეკომენდაციას დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის კომისიისადმი, რათა გადასინჯონ ციხის მართვისა და პატიმრების შესახებ სტანდარტებისა და ნორმების ადეკვატურობა,

ითვალისწინებს რა, გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ინიციატივას, დაეთმო 2008 წლის 6 ოქტომბრიდან 12 ოქტომბრამდე კვირა „დაკავებულთა ღირსებისა და სამართლიანობის კვირეულისთვის“, რომელიც განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებდა ქალთა და არასრულწლოვან გოგონათა უფლებებზე,

ითვალისწინებს რა, რომ პატიმარი ქალები წარმოადგენენ მოწყვლად ჯგუფს, რომლებსაც გააჩნიათ კონკრეტული საჭიროებები და მოთხოვნილებები,

აცნობიერებს რა, რომ მსოფლიოში არსებული სასჯელადსრულების დაწესებულებები თავდაპირველად განკუთვნილ იქნა მამრობითი სქესის პატიმრებისთვის, თუმცა მდედრობითი სქესის პატიმართა რაოდენობა წლების განმავლობაში საგრძნობლად გაიზარდა,

აღიარებს რა, რომ მდედრობითი სქესის დამნაშავეების გარკვეული ნაწილი არ წარმოადგენს რისკს საზოგადოებისთვის და როგორც ყველა დამნაშავესთან მიმართებაში, მათ პატიმრობამ შესაძლოა მათი სოციალური რეინტეგრაცია მეტად რთული გახადოს,

მეხსაღმება რა, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისის მიერ ციხის მმართველებისა და

⁷ რეზოლუცია 55/59, დანართი.

⁸ რეზოლუცია 56/261, დანართი.

⁹ რეზოლუცია 60/177, დანართი.

კანონმდებლებისათვის შემუშავებულ სახელმძღვანელოს ქალებისა და პატიმრობის შესახებ¹⁰,

ასევე, *მიესალმება* რა, მოსაწვევს, რომელსაც შეიცავს ადამიანის უფლებათა საბჭოს რეზოლუცია 10/2 (2009 წლის 25 მარტი), მთავრობებისადმი, შესაბამისი საერთაშორისო და რეგიონული ორგანოებისადმი, ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტებისადმი და არასამთავრობო ორგანიზაციებისადმი დაუთმონ მეტი ყურადღება სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში მყოფი ქალებისა და გოგონების საკითხს, მათ შორის იმ საკითხებს, რომლებიც უკავშირდებათ ციხეში მყოფი ქალების შეილდებს, იმ მიზნით, რომ დადგინდეს და მოგვარდეს სქესთან დაკავშირებული სპეციფიკური ასპექტები და მათთან დაკავშირებული სირთულეები,

მიესალმება რა, მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის ევროპის რეგიონული ოფისისა და გაეროს ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისის ურთიერთთანამშრომლობას, და ითვალისწინებს რა კიევის დეკლარაციას ციხეებში ქალთა ჯანმრთელობის შესახებ¹¹,

ითვალისწინებს რა, ბავშვზე ალტერნატიული ზრუნვის სახელმძღვანელო პრინციპებს¹²,

ითვალისწინებს რა, დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის კომისიის რეზოლუციას 18/1 (2009 წლის 24 აპრილი), სადაც კომისია სთხოვდა გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისის აღმასრულებელ დირექტორს, 2009 წელს მოეწვია უვადო, სამთავრობათშორისო ექსპერტთა ჯგუფის შეხვედრა, რათა შეემუშავებინათ დამატებითი წესები კონკრეტულად, დაკავებული ქალებისა და პატიმრობასა და არასაპატიმრო გარემოში მყოფი ქალების მოპყრობის შესახებ, რომელიც შესაბამისობაში იქნებოდა პატიმართა მოპყრობის სტანდარტულ მინიმალურ წესებსა და ტოკიოს წესებთან; მიიღო რა, ტაილანდის მთავრობის შემოთავაზება ემასპინძლა ექსპერტთა ჯგუფის შეხვედრისათვის, და სთხოვა ექსპერტთა ჯგუფს, წარედგინა მისი მუშაობის შედეგი გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის მეთორმეტე კონგრესზე (ყრილობაზე), რომელიც შემდეგ გაიმართა სალვადორში, ბრაზილიაში, 2010 წლის 12-დან 19 აპრილის ჩათვლით,

ითვალისწინებს რა, რომ გაეროს დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის მეთორმეტე კონგრესის ოთხი მოსამზადებელი შეხვედრის მონაწილეები მიესალმნენ დამატებითი წესების განვითარებას კონკრეტულად

¹⁰ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გამოცემა, გაყიდვის №E.08.IV.4.

¹¹ მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის ევროპის რეგიონული ოფისი და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისი; ქალთა ჯანმრთელობა ციხეში: ციხის ჯანდაცვაში გენდერული უთანასწორობის გამოსწორება (კოპენჰაგენი, 2009).

¹² რეზოლუცია 64/142, დანართი.

დაკავებული ქალებისა და პატიმრობასა და არასაპატიმრო გარემოში მყოფი ქალების მოპყრობის შესახებ¹³,

ითვალისწინებს რა, საღვადორის დეკლარაციას გლობალური გამოწვევების ყოვლისმომცველი სტრატეგიის შესახებ: დანაშაულის პრევენცია და სისხლის სამართლის სისტემა და მათი განვითარება ცვალებად მსოფლიოში¹⁴, სადაც წვერი სახელმწიფოები რეკომენდაციას აძლევენ დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის კომისიას განიხილოს ქალ პატიმართა მოპყრობისა და მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესების შემუშავების საკითხი და დაისახოს იგი როგორც პრიორიტეტული ამოცანა,

1. *გამოხატავს* მის *მადლიერებას* იმ ექსპერტთა ჯგუფის მიმართ, რომლებიც მუშაობდნენ კონკრეტულად პატიმარი ქალებისა და საპატიმრო და არასაპატიმრო გარემოში მყოფი ქალების მოპყრობის შესახებ დამატებითი წესების შემუშავებაზე 2009 წლის 23-26 ნოემბერს ბანგკოკში ჩატარებულ შეხვედრაზე და იმ შედეგთან დაკავშირებით, რომელიც ამ შეხვედრას მოჰყვა¹⁵;
2. *გამოხატავს* მის *მადლიერებას* ტაილანდის მთავრობის მიმართ, რომელმაც ექსპერტთა ჯგუფის შეხვედრას უმასპინძლა და შეხვედრის ორგანიზება ფინანსურად უზრუნველყო;
3. *იღებს* გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესებს ქალ პატიმართა მოპყრობისა და მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ, რომელიც დანართის სახით თან ერთვის რეზოლუციას და მხედველობაში იღებს გაეროს დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის მეტორმეტე კონგრესის რეკომენდაციას - წესებს ეწოდოს „ბანგკოკის წესები“;
4. *აღიარებს*, რომ მსოფლიოში არსებული სამართლებრივი, სოციალური, ეკონომიკური და გეოგრაფიული პირობების მრავალფეროვნების გათვალისწინებით, ყველა წესი თანაბრად ვერ მოერგება ყველა ადგილს ნებისმიერ დროს. თუმცა, წესებმა უნდა მოახდინონ მუდმივი ძალისხმევის სტიმულირება, რომ გადალახულ იქნას პრაქტიკული სირთულეები მათი გამოყენების დროს, იმის გათვალისწინებით, რომ ისინი წარმოადგენენ გლობალურ მისწრაფებას საერთო მიზნისაკენ – გაუმჯობესდეს შედეგები პატიმარი ქალებისათვის, მათი შვილებისა და საზოგადოებისათვის, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ;
5. *მოუწოდებს* წვერ სახელმწიფოებს მიიღონ კანონმდებლობა, რომელიც დანერგავს პატიმრობის ალტერნატიულ სასჯელებს და მიანიჭონ პრიორიტეტი მსგავსი სისტემების დაფინანსებასა და მათი განხორციელებისათვის საჭირო მექანიზმების განვითარებას;
6. *მოუწოდებს* წვერ სახელმწიფოებს, რომელთაც უკვე განავითარეს კანონმდებლობა, პროცედურები, პოლიტიკა და პრაქტიკა ციხეში ქალების

¹³ A/CONF.213/RPM.1/1, A/CONF.213/RPM.2/1, A/CONF.213/RPM.3/1 and A/CONF.213/RPM.4/1.

¹⁴ A/CONF.213/18, თავი I, რეზოლუცია 1

¹⁵ A/CONF.213/17.

განთავსებასთან ან ქალი დამნაშავეებისთვის პატიმრობის ალტერნატივებთან დაკავშირებით, ხელმისაწვდომი გახადონ ინფორმაცია სხვა სახელმწიფოებისათვის და შესაბამისი საერთაშორისო, რეგიონული ან სახელმწიფოთაშორისი, ასევე არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის და დაეხმარონ მათ ტრენინგების შემუშავებასა და ჩატარებაში და სხვა ღონისძიებების გატარებაში, რომელიც დაკავშირებული იქნება კანონმდებლობის, პროცედურების, პოლიტიკისა და პრაქტიკის გაუმჯობესებასთან;

7. *მოუწოდებს* წევრ ქვეყნებს შესაბამისი კანონმდებლობის, პროცედურების, პოლიტიკისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებისას გაითვალისწინონ ქალი პატიმრების სპეციალური საჭიროებები და რეალობა და მაქსიმალურად გაითვალისწინონ ბანგოკის წესები;
8. *ასევე მოუწოდებს* წევრ ქვეყნებს შეაგროვონ, შეინახონ, გააანალიზონ და გამოაქვეყნონ, შესაბამისობის მიხედვით, მონაცემები ქალი პატიმრებისა და ქალი მსჯავრდებულების შესახებ;
9. *ხაზგასმით აღნიშნავს*, რომ ორსული ქალისთვის ან ბავშვის ერთადერთი ან ძირითადი მზრუნველისთვის სასჯელის შეფარდების ან წინასწარი ღონისძიებების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს არასაპატიმრო ღონისძიებებს, სადაც შესაძლებელი და მიზანშეწონილი იქნება; და პატიმრობა გამოყენებულ იქნას მხოლოდ სერიოზულ და ძალადობრივი დანაშაულის შემთხვევაში;
10. *თხოვნიტ მიმართავს* გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისს უზრუნველყოს ტექნიკური დახმარება და საკონსულტაციო მომსახურება წევრი სახელმწიფოებისათვის, მოთხოვნის საფუძველზე, რათა მათ შეიმუშაონ ან გააძლიერონ კანონმდებლობა, პროცედურები, პოლიტიკა და პრაქტიკა ციხეში ქალების განთავსებასთან ან ქალი დამნაშავეებისთვის პატიმრობის ალტერნატივებთან დაკავშირებით;
11. *თხოვნიტ მიმართავს* გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისს, გადადგან შესაბამისი ნაბიჯები, საჭიროების მიხედვით, რათა უზრუნველყონ ბანგოკის წესების ფართო გავრცელება, როგორც პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესებისა (1) და არასაპატიმრო ღონისძიებათა გამოყენების გაეროს სტანდარტული მინიმალური წესების (ტოკიოს წესები)(5) დანართი და ამ სფეროში საინფორმაციო აქტივობების ინტენსიფიკაცია;
12. *ამას გარდა თხოვნიტ მიმართავს* გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ნარკოტიკებისა და დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის ოფისს გაზარდოს ურთიერთთანამშრომლობა გაეროს სხვა, შესაბამის ორგანოებთან, მთავრობათაშორის და რეგიონულ ორგანიზაციებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, რათა მოხდეს ქვეყნებისათვის შესაბამისი დახმარების უზრუნველყოფა და საჭიროებებისა და შესაძლებლობების დადგენა, რათა გაიზარდოს ქვეყნებს შორის და სამხრეთ-სამხრეთის (South-South) თანამშრომლობა;

13. *იწვევს* გაეროს სისტემაში არსებულ სპეციალიზებულ სააგენტოებსა და შესაბამის რეგიონულ და საერთაშორისო მთავრობათაშორის და არასამთავრობო ორგანიზაციებს ჩაერთონ ბანგოკის წესების განხორციელებაში;
14. *მოუწოდებს* წევრ სახელმწიფოებს და სხვა დონორებს უზრუნველყონ დამატებითი საბიუჯეტო შენატანები ამგვარი მიზნებისათვის, გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესებისა და პროცედურების დაცვით.

დანართი

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის წესები ქალ პატიმართა მოპყრობისა და მსჯავრდებულ ქალთა არასაპატიმრო ღონისძიებების შესახებ (ბანგოკის წესები)

წინასწარი დაკვირვების მონაცემები

1. პატიმართა მოპყრობის სტანდარტულ მინიმალურ წესები ვრცელდება ყველა პატიმარზე, დისკრიმინაციის გარეშე; შესაბამისად, მათი გამოყენებისას, ყველა პატიმრის, მათ შორის ქალი პატიმრების, სპეციალური საჭიროებები და რეალობა უნდა იქნას გათვალისწინებული. თუმცა, 50 წელზე მეტი ხნის წინ მიღებული წესები, არ უთმობდა საკმარის ყურადღებას ქალთა სპეციალურ საჭიროებებს. მსოფლიო მასშტაბით ქალი პატიმრების რაოდენობის ზრდასთან ერთად, იმის საჭიროება, რომ უფრო კონკრეტული გახდეს ქალი პატიმრების მოპყრობის შესახებ განხილვები, მნიშვნელოვანი და აუცილებელი გახდა.

2. იმის აღიარებით, რომ აუცილებელია შემუშავდეს გლობალური სტანდარტები იმ განსხვავებული მოსაზრებების საფუძველზე, რომელიც მიმართულ უნდა იქნას ქალი პატიმრებისა და დამნაშავეების მიმართ და გაეროს სხვადასხვა ორგანოს მიერ მიღებული მრავალი შესაბამისი რეზოლუციის გათვალისწინებით, რომლის ფარგლებშიც წევრ სახელმწიფოებს მოეწოდებოდათ რეაგირება მოეხდინათ ქალი დამნაშავეებისა და პატიმრების საჭიროებებზე, შემუშავდა წინამდებარე წესები, რომელიც წარმოადგენს პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესებისა და არასაპატიმრო ღონისძიებათა გამოყენების გაეროს სტანდარტული მინიმალური წესების (ტოკიოს წესები) დამატებასა და დანართს, ქალი პატიმრების მოპყრობასა და ქალი დამნაშავეებისათვის პატიმრობის ალტერნატივების გამოყენებასთან დაკავშირებით.

3. წინამდებარე წესები არ წარმოადგენს პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესების ან ტოკიოს წესების ჩანაცვლებას, შესაბამისად ამ ორ წესთა კრებულში შესული ყველა შესაბამისი დებულება კვლავ ვრცელდება ყველა დამნაშავესა და პატიმარზე, დისკრიმინაციის გარეშე. წინამდებარე წესებიდან რამდენიმე წესი უფრო გარკვევით განმარტავს პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესებისა და ტოკიოს წესების დებულებების ქალი პატიმრებისა და ქალი დამნაშავეების მიმართ გამოყენებას, ხოლო დანარჩენი წესები მოიცავს ახალ სფეროებს.

4. წინამდებარე წესები შთაგონებულია გაეროს სხვადასხვა კონვენციასა და დეკლარაციაში მოყვანილი პრინციპებით და შესაბამისობაშია საერთაშორისო სამართლის ნორმებთან. ისინი მიმართულია სასჯელადსრულებისა და სისხლის სამართლის ორგანოებისადმი (მათ შორის პოლიტიკოსების, კანონმდებლების,

პროკურატურის, სასამართლო სისტემისა და პრობაციის სამსახურის მიმართ), რომლებიც მონაწილეობენ არასაპატიმრო სანქციებისა და საზოგადოებრივი სასჯელებისა და ღონისძიებების ადმინისტრირებაში.

5. ქალ დამნაშავეებთან დაკავშირებული ვითარების გაუმჯობესებისათვის აუცილებელი კონკრეტული საჭიროებების შესახებ სხვადასხვა კონტექსტში იქნა აღნიშნული გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ. მაგალითად, 1980 წელს, გაეროს დანაშაულის პრევენციისა და დამნაშავეთა მოპყრობის შესახებ მეექვსე კონგრესმა მიიღო რეზოლუცია ქალი პატიმრების სპეციალური საჭიროებების შესახებ, რომელშიც იგი რეკომენდაციას იძლევა, რომ მეექვსე კონგრესის მიერ მიღებული და დამნაშავეების მოპყრობასთან პირდაპირ ან ირიბ კავშირში მყოფი რეზოლუციების განხორციელებისას, აღიარებულ იქნას ქალ პატიმართა კონკრეტული პრობლემები და იმის საჭიროება, რომ უზრუნველყოფილ იქნას მათი მოგვარება; რომ იმ ქვეყნებში, სადაც ეს ჯერ არ გაკეთებულა, პატიმრობის ალტერნატიული პროგრამები და მომსახურება უნდა გახდეს თანაბრად ხელმისაწვდომი ქალი დამნაშავეებისათვის; და რომ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ, საკონსულტაციო სტატუსის მქონე სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციებმა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებმა უნდა გაიღონ უწყვეტი ძალისხმევა, რათა უზრუნველყონ ქალი დამნაშავეის სამართლიანი და თანასწორუფლებიანი მოპყრობა დაპატიმრების, სასამართლოს წარმოების, განაჩენის გამოტანისა და პატიმრობის დროს. ზედმიწევნითი ყურადღება უნდა მიექცეს იმ განსაკუთრებულ საკითხებს, რომელსაც დამნაშავე ქალები აწყდებიან, როგორიცაა ორსულობა და ბავშვის მოვლა.

6. მეშვიდე, მერვე და მეცხრე კონგრესმაც შეიმუშავა ქალ პატიმრებთან დაკავშირებული კონკრეტული რეკომენდაციები.

7. ვენის დეკლარაციაში „დამნაშავეობისა და მართლმსაჯულების შესახებ: პასუხი XXI საუკუნის გამოწვევაზე“, რომელიც ასევე მათე კონგრესის (ყრილობის) მიერ იქნა მიღებული, წევრმა სახელმწიფოებმა აიღეს პასუხისმგებლობა გაითვალისწინონ და ებრძოლონ ქალსა და მამაკაცს შორის არათანასწორუფლებიანობის ნებისმიერ გავლენას პროგრამებსა და პოლიტიკაში (პუნქტი 11), გაერთიანებული ერების დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის პროგრამისა და ეროვნული დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის სტრატეგიის ფარგლებში; ასევე შეიმუშაონ ქმედებაზე ორიენტირებული პოლიტიკის რეკომენდაციები, რომელიც დაფუძნებული იქნება ქალი პატიმრებისა და დამნაშავეების განსაკუთრებულ საჭიროებებზე (პუნქტი 12). ვენის დეკლარაციის განხორციელების სამოქმედო გეგმა შეიცავს ცალკე პარაგრაფს (პარაგრაფი XIII), რომელიც ეძღვნება კონკრეტულ რეკომენდირებულ ღონისძიებებს რათა მოხდეს დეკლარაციის 11 და 12 პუნქტებით აღებული ვალდებულების შესრულების შემდგომი შეფასება, მათ შორის სახელმწიფოების მიერ საკუთარი, სისხლის სამართალთან დაკავშირებული კანონმდებლობის, პოლიტიკის, პროცედურებისა და პრაქტიკის განხილვა, შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში ცვლილების შეტანა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება

სამართლებრივ სისტემასთან, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ქალების სამართლიანი მოპყრობა სისხლის სამართლის სისტემაში.

8. გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 2003 წლის 22 დეკემბრის 58/183 რეზოლუციით - „ადამიანის უფლებები მართლმსაჯულების განხორციელებაში“ - მოუწოდა ქალი პატიმრების, ასევე პატიმარი ქალების ბავშვების საკითხისადმი, მეტი ყურადღების გამახვილებაზე, რათა დადგინდეს ძირითადი პრობლემები და მათი გადაჭრის სავარაუდო გზები.

9. გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მის 2006 წლის 19 დეკემბრის 61/143 რეზოლუციაში „ძალისხმევის გაძლიერება ქალთა მიმართ ძალადობის ყველა ფორმის აღმოფხვრისათვის“, ხაზგასმით აღნიშნა, რომ „ქალთა მიმართ ძალადობა“ ნიშნავს გენდერული ძალადობის ნებისმიერ ქმედებას რომელიც იწვევს, ან შესაძლოა გამოიწვიოს, ფიზიკური, სექსუალური ან ფსიქოლოგიური ზიანი ან ტანჯვა. მსგავს ქმედებას მიეკუთვნება ასევე უკანონო თავისუფლების აღკვეთა, საჯარო თუ პირად ცხოვრებაში. ასამბლეამ მოუწოდა სახელმწიფოებს განიხილონ და საჭიროების მიხედვით შესწორება ან ცვლილება შეიტანონ ან სულაც გააუქმონ ყველა ის კანონი, რეგულაცია, პოლიტიკა, პრაქტიკა და ადათ-წესები, რომლებიც დისკრიმინაციულია ქალთა მიმართ ან აქვს დისკრიმინაციული გავლენა მათზე, და უზრუნველყონ, რომ სხვადასხვა საკანონმდებლო სისტემის დებულებები, არსებობის შემთხვევაში, თანხვედრაშია ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ვალდებულებებთან, პასუხისმგებლობებთან და პრინციპებთან, მათ შორის არადისკრიმინაციულობის პრინციპებთან; გაატარონ პოზიტიური ღონისძიებები, რათა აღმოიფხვრას ქალთა მიმართ ძალადობის სტრუქტურული მიზეზები და გააძლიერონ პრევენციული ძალისხმევა დისკრიმინაციული პრაქტიკისა და სოციალური ნორმების წინააღმდეგ, მათ შორის განსაკუთრებული ყურადღების საჭიროების მქონე ქალებთან მიმართებაში, როგორიცაა თავისუფლებააღკვეთილი ქალები; და უზრუნველყონ სამართალდამცავი სტრუქტურებისა და სასამართლოს თანამშრომლების სწავლება და გადამზადება გენდერული თანასწორობისა და ქალთა უფლებების საკითხებზე. აღნიშნული რეზოლუცია არის იმ ფაქტის აღიარება, რომ ქალთა წინააღმდეგ ძალადობას აქვს კონკრეტული გავლენა ქალთა კონტაქტს სისხლის სამართლის სისტემასთან, ისევე როგორც მათ უფლებაზე, რომ პატიმრობის დროს იყვნენ ვიქტიმიზაციისგან დაცული. ფიზიკური და ფსიქოლოგიური უსაფრთხოება უმნიშვნელოვანესია ადამიანის უფლებების დაცვისა და ქალ დამნაშავეებთან მიმართებაში შედეგების გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად. სწორედ ამ საკითხს ემსახურება და ითვალისწინებს წინამდებარე წესები.

10. 2005 წლის 25 აპრილს, გაეროს დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის მეთერთმეტე კონგრესის (ყრილობის) მიერ მიღებული „ბანგკოკის დეკლარაცია სინერგიასა და პასუხებზე: დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის სტრატეგიული აღიანის“ მიხედვით, წევრმა სახელმწიფოებმა განაცხადეს, რომ ისინი მხარს უჭერდნენ სამართლიანი და ეფექტური სისხლის სამართლის ინსტიტუტების განვითარებასა და შენარჩუნებას, მათ შორის

წინასწარი დაკავების ადგილებსა და გამასწორებელ ობიექტებში განთავსებული პირების ჰუმანურ მოპყრობას მოქმედი საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად (პუნქტი 8); მათ ასევე გაწიეს რეკომენდაცია, რომ დანაშაულის პრევენციისა და სისხლის სამართლის კომისიამ განიხილოს სტანდარტებისა და ნორმების ადეკვატურობა ციხის ადმინისტრაციასა და პატიმრებთან მიმართებაში (პუნქტი 30);

11. პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესების მსგავსად, მსოფლიოში არსებული სამართლებრივი, სოციალური, ეკონომიკური და გეოგრაფიული პირობების მრავალფეროვნების გათვალისწინებით, ცხადია, რომ ყველა წესი თანაბრად ვერ მოერგება ყველა ადგილს ნებისმიერ დროს. თუმცა, ისინი უნდა ემსახურობდნენ მუდმივი ძალისხმევის სტიმულირებას იმ პრაქტიკული სირთულეების გადასაღებად, რომელიც უკავშირდება მათ გამოყენებას, იმის გათვალისწინებით, რომ ისინი, ერთობლიობაში, წარმოადგენენ გლობალურ მისწრაფებებს, რასაც გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია განიხილავს როგორც მამოძრავებელ საერთო მიზანს ქალი პატიმრების, მათი შვილებისა და მათი საზოგადოების საერთო მდგომარეობისა და შედეგების გაუმჯობესებასთან მიმართებაში.

12. ზოგიერთი წესი აწესრიგებს საკითხებს, რომელიც ეხება როგორც ქალ ისე მამაკაც პატიმრებს, როგორიცაა მშობლის მოვალეობები, გარკვეული სამედიცინო მომსახურებები, ჩხრეკის პროცედურები და მათი მსგავსი, თუმცა წესები ძირითადად ეურადღებას ამახვილებს ქალი პატიმრებისა და მათი შვილების განსაკუთრებულ საჭიროებებზე. მიუხედავად ამისა, მაშინ როცა განსაკუთრებული აქცენტი კეთდება პატიმარი ქალების შვილებზე, საჭიროა აღიარებულ იქნას ორივე მშობლის არსებითი როლი ბავშვის ცხოვრებაში. შესაბამისად, ზოგიერთი წესი, თანაბრად ეხება მამრობითი სქესის პატიმრებსა და მსჯავრდებულებს, რომლებიც არიან მამები.

შესავალი

13. წინამდებარე წესები არ წარმოადგენს პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესების ან ტოკიოს წესების ჩანაცვლებას, შესაბამისად ამ ორ წესთა კრებულში შესული ყველა შესაბამისი დებულება კვლავ ვრცელდება ყველა დამნაშავესა და პატიმარზე, დისკრიმინაციის გარეშე.

14. წინამდებარე წესების I ნაწილი, რომელიც მოიცავს ინსტიტუტების ზოგად მართვას, ეხება ყველა კატეგორიის თავისუფლება აღკვეთილ ქალს, მათ შორის სისხლის სამართლისა და სამოქალაქო წესით, მიუსჯელ და მსჯავრდებულ ქალებს, ასევე იმ ქალებს, რომლებიც მოსამართლის გადაწყვეტილებით ექვემდებარებიან „უსაფრთხოების ზომებს“ ან გამასწორებელ ღონისძიებებს.

15. II ნაწილი მოიცავს წესებს მხოლოდ სპეციალური კატეგორიებისთვის, და განხილულია ცალკეულ პუნქტებად. აღსანიშნავია, რომ „ა“ ქვეთავში მოყვანილი წესები, თანაბრად ეხება იმ კატეგორიის პატიმრებსაც, რომელთათვისაც წესები

მოყვანილია „ბ“ ქვეთავში, თუ ისინი არ ეწინააღმდეგება იმ ნორმებს, რომელიც ამავე კატეგორიის ქალებს ეხება, მათ სასარგებლოდ.

16. „ა“ და „ბ“ ქვეთავები მოიცავს დამატებით წესებს არასრულწლოვანი მდედრობითი სქესის პატიმრების მოპყრობასთან დაკავშირებით. თუმცა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში, კერძოდ გაეროს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ადმინისტრირების მინიმალურ სტანდარტულ წესებთან („პეკინის წესები“), არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის პრევენციის შესახებ გაეროს სახელმძღვანელო პრინციპებთან (რიადის სახელმძღვანელო პრინციპები), გაეროს წესები თავისუფლებაადკვეთილ არასრულწლოვანთა დაცვისათვის და სისხლის სამართლის სისტემაში მყოფ ბავშვებთან მიმართებაში ქმედების სახელმძღვანელო პრინციპებთან შესაბამისობაში, უნდა შემუშავდეს ცალკე სტრატეგიები და პოლიტიკა ამ კატეგორიის პატიმართა მოპყრობისა და რეაბილიტაციის მიზნით, ხოლო ინსტიტუციონალიზაცია მაქსიმალურად უნდა იქნას თავიდან აცილებული.

17. III ნაწილი შეიცავს წესებს, რომელიც მოიცავს არასაპატიმრო სანქციებისა და ზომების გამოყენების წესებს ქალ პატიმრებთან და არასრულწლოვან მდედრობითი სქესის პატიმრებთან მიმართებაში, მათ შორის სისხლის სამართლის შემდეგ ეტაპებს: დაპატიმრება, წინასწარი პატიმრობა, თავისუფლების აღკვეთა და თავისუფლების აღკვეთის შემდგომი პერიოდი.

18. IV ნაწილი შეიცავს კვლევის, დაგეგმვის, შეფასების, საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებისა და ინფორმაციის გაზიარების წესებს, და ეხება ყველა კატეგორიის მდედრობითი სქესის დამნაშავეს, რომელიც მოყვანილია წინამდებარე წესებში.

I. ზოგადი გამოყენების წესები

1. ძირითადი პრინციპები

[პატიმართა მოპყრობის სტანდარტული მინიმალური წესები; წესი №6-ის დამატება]

წესი 1

იმისათვის, რომ პრაქტიკაში განხორციელდეს გაეროს პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესების მეექვსე წესით გათვალისწინებული არადისკრიმინაციულობის პრინციპი, ანგარიში უნდა გაეწიოს ქალი პატიმრების განსაკუთრებულ საჭიროებებს, წესების განხორციელების დროს. ამ საჭიროებების გათვალისწინება იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილი იქნეს გენდერული თანასწორობა, არ განიხილება როგორც დისკრიმინაციული ქმედება.

2. მიღება

წესი 2

1. ჯეროვანი ყურადღება უნდა მიექცეს ქალებისა და ბავშვების მიღების პროცედურებს, მოცემულ სიტუაციაში მათი განსაკუთრებული მოწყვლადობის გამო. ახლად შემოსული პატიმარი ქალები უზრუნველყოფილნი უნდა იყვნენ შესაბამისი საშუალებებით, რათა კავშირი ჰქონდეთ ნათესავებთან; ხელი მიუწვდეთ იურიდიულ კონსულტაციაზე; ინფორმაცია მიიღონ ციხის წესების, ციხის რეჟიმისა და რეგულაციების შესახებ და თუ სად შეუძლიათ მოიძიონ დახმარება, საჭიროების შემთხვევაში, მათთვის გასაგებ ენაზე; უცხო ქვეყნის მოქალაქეობის შემთხვევაში, ხელი მიუწვდეთ საკონსულოს წარმომადგენლებთან.
2. დაწესებულებაში მიღებამდე ან მიღების დროს, ქალებს, რომელთაც მზრუნველობის პასუხისმგებლობა აქვთ ბავშვების მიმართ, ნება უნდა დაერთოთ ამ ბავშვებთან დაკავშირებული საკითხები მოაგვარონ, ასევე შესაძლებელი უნდა იყოს პატიმრობის გადავადება ბავშვების ინტერესების გათვალისწინებით.

3. რეგისტრაცია

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; წესი №7-ის დამატება]

წესი 3

1. მიღების დროს მონაცემები უნდა იქნას დაფიქსირებული შემოყვანილი ქალის ბავშვ(ებ)ის რაოდენობა და პირადი მონაცემები. ჩანაწერები უნდა შეიცავდეს, დედის უფლებებისთვის ზიანის მიყენების გარეშე, როგორც მინიმუმ ბავშვების სახელებს, მათ ასაკს და იმ შემთხვევაში თუ არ ახლავს დედას, მათ ადგილმდებარეობას და დაცვისა ან მეურვეობის სტატუსს.
2. ბავშვის იდენტიფიკაციასთან დაკავშირებული ყველა ინფორმაცია უნდა იქნას კონფიდენციალური, და მათი გამოყენება დაშვებული მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ეს ემსახურება ბავშვის ჭეშმარიტ ინტერესებს.

4. განთავსება

წესი 4

პატიმარი ქალი უნდა განთავსდეს, შესაძლებლობის ფარგლებში, იმ სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში, რომელიც ახლოსაა მის საცხოვრებელ ან სოციალური რეაბილიტაციის ადგილთან, მისი მზრუნველობის მოვალეობის გათვალისწინებით, ასევე თითოეული ქალის არჩევანისა და შესაბამისი პროგრამებისა და მომსახურების ხელმისაწვდომობის მიხედვით.

5. პირადი ჰიგიენა

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტარდარტული წესები; წესი №15-ის და №16-ის დამატება]

წესი 5

ქალი პატიმრების განთავსების ადგილს უნდა გააჩნდეს შესაბამისი საშუალებები და ნივთები, რაც დააკმაყოფილებს ქალთა განსაკუთრებულ ჰიგიენურ მოთხოვნებს, მათ შორის ბავშვებისა და ქალების პირადი ჰიგიენისთვის (კერძოდ, მზარეულობით დაკავებული ქალებისთვის და ორსული და მეძუძური, ასევე ციკლის მქონე ქალებისთვის) საჭირო სანიტარული პირსახოცები და წყალი, რომელიც მიწოდებული უნდა იქნას რეგულარულად და უფასოდ.

6. სამედიცინო მომსახურება

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტარდარტული წესები; წესები №22-26-ის დამატებები]

(ა) სამედიცინო შემოწმება მიღების დროს

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; წესი №24-ის დამატება]

წესი 6

პატიმარ ქალებს უნდა ჩაუტარდეთ სამედიცინო შემოწმება, რომელიც გულისხმობს სრულ სამედიცინო გამოკვლევას, პირველადი საჭიროებების გამოსავლენად და ასევე შემდეგი ფაქტორების განსასაზღვრად:

(ა) სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების ან ინფექციური დაავადებების არსებობა; რისკ ფაქტორების გათვალისწინებით, ქალ პატიმრებს ასევე შეიძლება შეეთავაზოთ აივ ინფექციაზე შემოწმება, შემოწმების წინა და შემდგომი კონსულტირების ჩათვლით;

(ბ) ფსიქიკური მკურნალობის საჭიროებები, მათ შორის პოსტ-ტრავმული სტრესული აშლილობა და თვითმკვლელობის ან თვითდაზიანების რისკი;

(გ) ქალი პატიმრის რეპროდუქციული ჯანმრთელობის ისტორია, მიმდინარე ან წინა (ბოლო) ორსულობა, მშობიარობა და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული სხვა საკითხები;

(დ) ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების არსებობა;

(ე) დაწესებულებაში მიღებამდე გადატანილი სექსუალური ან სხვა ფორმის ძალადობა.

წესი 7

1. თუ გამოვლინდება, რომ პატიმრობამდე ან პატიმრობის დროს, ადგილი ჰქონდა სექსუალურ ან სხვა სახის ძალადობას, ქალ პატიმარს უნდა ეცნობოს მისი უფლებების შესახებ, რათა მან დახმარებისათვის სასამართლო ორგანოებს

მიმართოს. ქალი პატიმარი სრულად უნდა იქნას ინფორმირებული შესაბამისი პროცედურებისა და ეტაპების შესახებ. თუ პატიმარი ქალი თანახმაა სამართლებრივი ქმედების დასაწყებად, ეს უნდა ეცნობოს შესაბამის პერსონალს, რომელმაც დაუყოვნებლივ უნდა გადაამისამართოს საქმე კომპეტენტური საგამოძიებო ორგანოსკენ. ციხის ადმინისტრაცია უნდა დაეხმაროს ასეთ ქალებს მიიღონ იურიდიული დახმარება.

2. მიუხედავად იმისა, გადაწყვეტს თუ არა ქალი დაიწყოს სამართლებრივი ქმედება, ციხის ადმინისტრაციამ ყოველი ღონე უნდა იხმაროს, რათა უზრუნველყოს დაუყოვნებლივი სპეციალიზირებული ფსიქოლოგიური მხარდაჭერა და კონსულტაცია.

3. კონკრეტული ღონისძიებები უნდა შემუშავდეს, რათა თავიდან იქნას აცილებული შურისძიების ნებისმიერი ფორმა მათ წინააღმდეგ ვინც განაცხადებს ძალადობის ფაქტის შესახებ ან დაიწყებს სამართლებრივ ქმედებას.

წესი 8

ქალი პატიმრების უფლება სამედიცინო კონფიდენციალურობაზე, განსაკუთრებით უფლება ინფორმაციის არ გავრცელებაზე და რეპროდუქციულ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული გამოკვლევის არ ჩატარებაზე, უნდა იქნას მუდმივად დაცული.

წესი 9

თუ პატიმარ ქალს ახლავს ბავშვი, ამ ბავშვმაც უნდა გაიაროს სამედიცინო შემოწმება, სასურველია ბავშვთა სამედიცინო სპეციალისტის მიერ, რათა გამოკვლეულ იქნას მეურნეობის ან სხვა სამედიცინო საჭიროებები. უზრუნველყოფილი უნდა იქნას შესაფერისი ჯანდაცვა, როგორც მინიმუმ იმ საზოგადოებაში არსებული ჯანდაცვის ტოლფასი.

(ბ) გენდერთან დაკავშირებული სპეციფიკური ჯანდაცვა

წესი 10

1. ქალი პატიმრებისთვის უზრუნველყოფილ უნდა იქნას გენდერულად სპეციფიკური ჯანდაცვის, როგორც მინიმუმ იმ საზოგადოებაში არსებული ჯანდაცვის ტოლფასი, მომსახურება.

2. თუ ქალი პატიმარი ითხოვს, რომ იგი გასინჯოს ან უმკურნალოს ქალმა ექიმმა ან ექთანმა, ქალი ექიმი ან ექთანი უნდა იქნას გამოყოფილი მისთვის, შესაძლებლობის მიხედვით, გარდა იმ სიტუაციებისა, როდესაც აუცილებელია სასწრაფო სამედიცინო ჩარევა. თუ მამრობითი სქესის პრაქტიკოსი ექიმი ახორციელებს გამოკვლევას პატიმარი ქალის სურვილის საწინააღმდეგოდ, გამოკვლევას უნდა დაესწროს თანამშრომელი ქალიც.

წესი 11

1. მხოლოდ სამედიცინო პერსონალი უნდა ესწრებოდეს სამედიცინო შემოწმებას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც ექიმის მოსაზრებით არსებობს გამონაკლისი გარემოება ან ექიმი მოითხოვს ციხის თანამშრომლის დასწრებას უსაფრთხოების მიზნით ან როდესაც ქალი პატიმარი მოითხოვს ციხის თანამშრომლის დასწრებას, როგორც მითითებულია წინამდებარე წესებში (წესი 10, პუნქტი 2).

2. თუ არსებობს საჭიროება, რომ სამედიცინო შემოწმებას დაესწროს ციხის არასამედიცინო თანამშრომელი, იგი უნდა იყოს ქალი და შემოწმება უნდა განხორციელდეს ისე, რომ დაცულ იქნას პირადი საიდუმლოება, ღირსება და კონფიდენციალურობა.

(გ) ფსიქიკური ჯანმრთელობა და ზრუნვა

წესი 12

ინდივიდუალიზებული, გენდერულად მგრძნობიარე, კონკრეტული ტრავმის გათვალისწინებით სრული ფსიქიკური ჯანმრთელობის სამზრუნველო და სარეაბილიტაციო პროგრამები უნდა იქნას უზრუნველყოფილი ციხესა და არასაპატიმრო გარემოში მყოფი ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვის საჭიროებების მქონე ქალი პატიმრებისთვის.

წესი 13

ციხის თანამშრომლებს უნდა ესმოდეთ თუ როდის შეიძლება ქალები განიცდიდნენ განსაკუთრებულ სტრესს, რათა მგრძნობიარე იყვნენ მათი მდგომარეობის მიმართ და უზრუნველყონ ქალების მიმართ შესაბამისი თანადგომა.

(დ) აივ ინფექციის პრევენცია, მკურნალობა, მზრუნველობა და მხარდაჭერა

წესი 14

იმისათვის, რომ სასჯელაღსრულების დაწესებულებებში შემუშავდეს აივ/შიდსის პრობლემებზე რეაგირება, პროგრამები და მომსახურებები უნდა იყოს ქალის განსაკუთრებული საჭიროებების შესაბამისი, მათ შორის დედისგან ბავშვზე დაავადების გადაღების პრევენციის საკითხის გათვალისწინებით. ამ კონტექსტში, ციხის ადმინისტრაციამ უნდა წაახალისოს და ხელი შეუწყოს აივ ინფექციის პრევენციის, მკურნალობისა და მზრუნველობის თვალსაზრისით ინიციატივების, როგორიცაა მაგალითად ურთიერთგანათლების ჯგუფების ჩამოყალიბება.

(ე) ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების მკურნალობის პროგრამები

წესი 15

ციხის სამედიცინო სამსახურმა უნდა უზრუნველყოს ან ხელი შეუწყოს მკურნალობის სპეციალიზირებულ პროგრამებს, რომელიც შედგენილია სპეციალურად ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების მქონე ქალებისთვის, და უნდა ითვალისწინებდეს შესაძლო წინამძღვრებ ვიქტიმიზაციას, ორსული ქალებისა და ბავშვიანი ქალების განსაკუთრებულ საჭიროებებს, ისევე როგორც მათ განსხვავებულ კულტურულ თავისებურებებს.

(გ) თვითმკვლელობისა და თვითდაზიანების პრევენცია

წესი 16

ციხის ჯანდაცვისა და სოციალური კეთილდღეობის სამსახურებთან კონსულტაციის საფუძველზე სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება, იმისათვის რომ ქალ პატიმრებს შორის მოხდეს თვითმკვლელობისა და თვითდაზიანების პრევენცია და უზრუნველყოფილ იქნას შესაფერისი, გენდერულად სპეციფიკური და სპეციალიზირებული მხარდაჭერა მათთვის, ვინც იმყოფება რისკის ქვეშ, უნდა იყოს ქალთა ციხეებში ფსიქიკური ჯანდაცვის ყოვლისმომცველი პოლიტიკის ნაწილი.

(ზ) პროფილაქტიკური ჯანდაცვა

წესი 17

ქალმა პატიმრებმა უნდა მიიღონ განათლება და ინფორმაცია ჯანმრთელობის პრევენციული ღონისძიებების შესახებ, მათ შორის აივ ინფექციის, სქესობრივი გზით გადამდები დაავადებების და სხვა, ინფექციური დაავადებების, მათ შორის გენდერულად სპეციფიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის პრევენციის შესახებ.

წესი 18

ქალებისთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე პრევენციული ჯანდაცვის ღონისძიებები, როგორიცაა პაპანიკოლაუს ანალიზი და სარძევე ჯირკვლებისა და გინეკოლოგიური კიბოს დიაგნოსტიკა, თანაბრად უნდა იქნას შეთავაზებული ქალი პატიმრებისთვის ისევე, როგორც ეს საზოგადოებაში იმავე ასაკის ქალებისთვისაა.

7. უშიშროება და უსაფრთხოება

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; წესები №27-36-ის დამატება]

(ა) ჩხრეკა

წესი 19

ქმედითი ზომები უნდა იქნას მიღებული რათა ჩხრეკის დროს დაცული იყოს პატიმარი ქალების ღირსება და პატივი. ჩხრეკა უნდა ჩატარდეს მხოლოდ ქალი თანამშრომლის მიერ, რომელიც სათანადოდ იქნება მომზადებული ჩხრეკის შესაბამის მეთოდებში და დადგენილი პროცედურების მიხედვით განახორციელებს მას.

წესი 20

შემოწმების ალტერნატიულმა მეთოდებმა, როგორცაა სკანირება, უნდა ჩაანაცვლოს შიშველი ჩხრეკა და სხეულის აგრესიული (ინვაზიური) ჩხრეკა, რადგან თავიდან იქნას აცილებული მათგან მიღებული საზიანო ფსიქოლოგიური და შესაძლო ფიზიკური გავლენა.

წესი 21

ციხის თანამშრომლებმა უნდა გამოავლინონ კომპეტენცია, პროფესიონალიზმი და თანაგრძნობა და უნდა შეინარჩუნონ პატივისცემა და ღირსება, როდესაც ჩხრეკენ ბავშვს, რომელიც დედასთან ერთად იმყოფება ციხეში, და ასევე მასთან პაემანზე მისულ ბავშვს.

(ბ) დისციპლინა და სასჯელი

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; №27-32 წესების დამატება]

წესი 22

სამართლო საკანში მოთავსება ან დისციპლინური იზოლირება, როგორც სასჯელი, არ უნდა იქნას გამოყენებული ციხეში ფეხმძიმე ქალების, ახალშობილი ბავშვიანი ქალებისა და მეძუძური დედების მიმართ.

წესი 23

ქალი პატიმრების მიმართ დისციპლინური სანქციები არ უნდა ითვალისწინებდეს ოჯახთან, განსაკუთრებით ბავშვებთან კონტაქტის აკრძალვას.

(გ) შეკავების საშუალებები

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; №33-34 წესების დამატება]

წესი 24

შეკავების საშუალებები არასოდეს უნდა იქნას გამოყენებული ქალებზე მშობიარობის ტკივილების დროს, მშობიარობის დროს და დაუყოვნებლივ მშობიარობის შემდეგ.

(დ) პატიმრებისთვის ინფორმაციის მიწოდება და მათი საჩივრები; ინსპექტირება
[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; წესი №35 და №36-ის დამატება]

წესი 25

1. ის პატიმარი ქალები, რომლებიც განაცხადებენ ძალადობის შესახებ, უზრუნველყოფილ უნდა იქნან მყისიერი დაცვით, მხარდაჭერითა და რჩევით. მათი სარჩელი უნდა იქნას გამოძიებული კომპეტენტური და დამოუკიდებელი ორგანოების მიერ, კონფიდენციალურობის პრინციპის სრული დაცვით. დაცვითი ღონისძიებები ასევე უნდა ითვალისწინებდეს შურისძიების რისკს.
2. სექსუალური ძალადობის მსხვერპლ პატიმარ ქალებს, და განსაკუთრებით კი მათ, ვინც სექსუალური ძალადობის შედეგად დაორსულდა, უნდა მიეწოდოთ შესაბამისი სამედიცინო დახმარება და რჩევები და უნდა შეეთავაზოთ საჭირო ფიზიკური და ფსიქიკური მოვლა, მხარდაჭერა და იურიდიული დახმარება.
3. ქალი პატიმრების დაკავებისა და მოპყრობის პირობების მონიტორინგის მიზნით, ინსპექციების, მონახულების ან მონიტორინგის საბჭოების ან საზედამხედველო ორგანოების წევრებს შორის უნდა იყვნენ ქალები.

8. კონტაქტი გარე სამყაროსთან

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; №37-39 წესების დამატება]

წესი 26

ქალი პატიმრების კონტაქტი მათ ოჯახებთან, მათ შორის შვილებთან, მათი შვილების მეურვეებთან და კანონიერ წარმომადგენლებთან უნდა წახალისდეს და ხელი შეეწყოს ყველა შესაძლო საშუალებით. შესაძლებლობის ფარგლებში, მიღებულ უნდა იქნას ზომები, რომ საცხოვრებელი ადგილიდან შორს განთავსებით გამოწვეული არახელსაყრელი პირობები ქალებისთვის გაწონასწორდეს და გამოსწორდეს.

წესი 27

სადაც ცოლ-ქმრული პაემნები დაშვებულია, პატიმარ ქალებს უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა, რომ გამოიყენონ ეს უფლება მამაკაც პატიმრებთან თანაბარ პირობებში.

წესი 28

პაემნები, რომლებშიც ბავშვებიც იღებენ მონაწილეობას, უნდა ჩატარდეს ისეთ გარემოში, რომელიც ხელს შეუწყობს შეხვედრის დადებითად წარმართვას. გარემოში ასევე იგულისხმება თანამშრომელთა დამოკიდებულება და დედასა და ბავშვს შორის ღია და შეუზღუდავი კონტაქტი. შესაძლებლობის ფარგლებში, ხელი უნდა შეეწყოს ბავშვთან გახანგრძლივებულ კონტაქტს.

9. დაწესებულების პერსონალი და ტრენინგი

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; №46-55 წესების დამატება]

წესი 29

ქალთა ციხის თანამშრომლების გადამზადებამ საშუალება უნდა მისცეს მათ უპასუხონ პატიმარი ქალების განსაკუთრებულ სოციალური რეინტეგრაციის საჭიროებებს და მართონ უსაფრთხო და სარეაბილიტაციო დაწესებულებები. ქალი თანამშრომლების გადამზადება ასევე უნდა მოიცავდეს ხელმძღვანელ პოზიციებზე ხელმისაწვდომობას, იმ მიზნით, რომ შემუშავდეს ქალი პატიმრების მოპყრობისა და მათ მიმართ მზრუნველობის პოლიტიკა და სტრატეგია.

წესი 30

ციხის ადმინისტრაციის მმართველ დონეზე უნდა არსებობდეს მკაფიო და მუდმივი ვალდებულება, რომ თავიდან აიცილონ და მოაგვარონ ქალი თანამშრომლების მიმართ გენდერული დისკრიმინაცია.

წესი 31

მკაფიო პოლიტიკა და რეგულაციები უნდა შემუშავდეს და განხორციელდეს ციხის თანამშრომლების ქცევასთან დაკავშირებით, რომლის მიზანი უნდა იყოს ქალი პატიმრების გენდერულ საფუძვლებზე ფიზიკური და სიტყვიერი ძალადობისგან, შეურაცხყოფისა და სექსუალური ძალადობისგან მაქსიმალურად დაცვა.

წესი 32

ციხის ქალმა თანამშრომლებმა უნდა მიიღონ ტრენინგზე ხელმისაწვდომობის თანაბარი შესაძლებლობა, იგივე, რაც მამრობითი სქესის თანამშრომლებმა. ასევე, ქალთა ციხის მმართველობაში ჩართულმა ყველა თანამშრომელმა უნდა გაიაროს სპეციალური ტრენინგი (მომზადება) გენდერულ საკითხებზე და დისკრიმინაციისა და სექსუალური ძალადობის აკრძალვაზე.

წესი 33

1. ციხის ყველა თანამშრომელმა, რომელიც მუშაობს ქალ პატიმრებთან, უნდა გაიაროს ტრენინგი გენდერულად განსაკუთრებულ საჭიროებებსა და ქალი პატიმრების უფლებებთან დაკავშირებით.
2. ზოგადი ტრენინგი, გარდა პირველადი დახმარების აღმოჩენისა და ძირითადი მედიცინისა, უნდა ჩაუტარდეს ასევე ციხის იმ თანამშრომლებს, რომლებიც მუშაობენ ქალთა ციხეში ქალთა ჯანდაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

3. იმ ციხის თანამშრომლებისთვის, სადაც ბავშვებს დედებთან ერთად დარჩენის უფლება აქვთ, უზრუნველყოფილ უნდა იქნას ცნობიერების ამაღლების ტრენინგი ბავშვთა განვითარებისა და მათი ძირითადი ჯანდაცვის საკითხებზე, რათა მათ შეძლონ სათანადო დახმარების აღმოჩენა საჭიროების ან საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში.

წესი 34

ტრენინგპროგრამები აივ ინფექციასთან დაკავშირებით, უნდა იყოს ციხის თანამშრომლების რეგულარული სასწავლო პროგრამის ნაწილი. აივ/შიდსის პრევენციის, მისი მკურნალობის, და ავადმყოფზე მოვლის გარდა, ისეთი საკითხები, როგორიცაა გენდერი და ადამიანის უფლებები, აივ ინფექციაზე, სტიგმასა და დისკრიმინაციაზე განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებით, ასევე უნდა იყოს რეგულარული სასწავლო პროგრამის ნაწილი.

წესი 35

ციხის თანამშრომლები უნდა იქნან მომზადებულნი იმისათვის, რომ მათ შეძლონ ქალ პატიმრებს შორის ფსიქიკური მკურნალობის საჭიროებებისა და თვითდაზიანებისა და თვითმკვლელობის რისკის არსებობის დადგენა, დახმარების უზრუნველყოფის შეთავაზება და მსგავსი შემთხვევის სპეციალისტისკენ გადამისამართება.

10. არასრულწლოვანი მდედრობითი სქესის პატიმრები

წესი 36

ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა დანერგოს შესაბამისი ზომები, რათა უზრუნველყოს არასრულწლოვანი მდედრობითი სქესის პატიმრების დაცვის საჭიროებები.

წესი 37

არასრულწლოვან მდედრობითი სქესის პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ თანაბარი ხელმისაწვდომობა განათლებასა და პროფესიულ მომზადებაზე, იგივე რაც მამრობითი სქესის არასრულწლოვან პატიმრებს.

წესი 38

არასრულწლოვან მდედრობითი სქესის პატიმრებს უნდა ჰქონდეთ ხელმისაწვდომობა მათი ასაკისა და სქესის შესაბამის პროგრამებსა და მომსახურებებზე, როგორიცაა მაგალითად კონსულტაცია სექსუალურ ან ფიზიკურ ძალადობაზე. მათ უნდა მიიღონ განათლება ქალთა ჯანდაცვის საკითხებზე და ჰქონდეთ რეგულარული ხელმისაწვდომობა გინეკოლოგიის მომსახურებაზე, ზრდასრული ქალი პატიმრების მსგავსად.

წესი 39

მდებრობითი სქესის ორსულმა არასრულწლოვანმა პატიმრებმა, ზრდასრული ქალი პატიმრების მსგავსად, უნდა მიიღონ მხარდაჭერა და სამედიცინო მომსახურება. მათ ჯანმრთელობას უნდა დააკვირდეს სამედიცინო სპეციალისტი, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ მათი მცირე ასაკის გამო არსებობს ჯანმრთელობის მდგომარეობის გართულების უფრო მეტი რისკი.

II. წესები სპეციალური კატეგორიის პატიმრებისთვის

ა. მსჯავრდებული პატიმრები

1. კლასიფიკაცია და ინდივიდუალიზაცია

[პატიმართა მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესები; №67-69 წესების დამატება]

წესი 40

ციხის ადმინისტრაციამ უნდა შეიმუშაოს და განახორციელოს კლასიფიკაციის მეთოდები, გენდერულად სპეციფიკურ საჭიროებებთან და ქალი პატიმრების განსაკუთრებულ გარემოებებთან მიმართებაში, რათა უზრუნველყოს პატიმრების შესაბამისი, ინდივიდუალიზირებული რეაბილიტაციის, მკურნალობისა და საზოგადოებაში რეინტეგრაციის დაგეგმვა და განხორციელება.

წესი 41

გენდერულად მგრძნობიარე რისკის შეფასებისა და პატიმართა კლასიფიკაციის დროს:

- (ა) გათვალისწინებულ უნდა იქნას პატიმარ ქალთა მხრიდან სხვის მიმართ უფრო დაბალი რისკის გამოვლენა, ასევე მათ წინააღმდეგ მაღალი უსაფრთხოების ზომებისა და სრული იზოლირების გამოყენებისგან გამოწვეული განსაკუთრებით საზიანო შედეგები ქალ პატიმრებზე;
- (ბ) შესწავლილ უნდა იქნას არსებითი ინფორმაცია ქალთა წარსული ცხოვრების შესახებ, როგორცაა ინფორმაცია განცდილი ძალადობის შესახებ, ისტორია გონებრივ შეზღუდულობასა და ნარკოტიკებზე დამოკიდებულებაზე, ასევე ინფორმაცია მშობლის ან სხვა მზრუნველობის პასუხისმგებლობაზე. მიღებული ინფორმაცია გათვალისწინებულ უნდა იქნას პირის ტერიტორიული განაწილებისა და სასჯელის დაგეგმვის პროცესში;
- (გ) უზრუნველყოფილ უნდა იქნას, რომ მსჯავრდებული ქალის სასჯელის გეგმა შეიცავდეს სარეაბილიტაციო პროგრამებს და მის გენდერულად სპეციფიკურ საჭიროებებთან შესაბამის სერვისებს;
- (დ) უზრუნველყოფილ უნდა იქნას, რომ ფსიქიკური ჯანდაცვის საჭიროებების მქონე პირები განთავსებულნი იყვნენ ისეთ დაწესებულებაში, რომელიც არ არის შემზღუდავი, და სადაც არის მინიმალური უსაფრთხოების დონე და მათ მიიღონ საჭირო მკურნალობა, იმის ნაცვლად რომ განათავსონ მაღალი უსაფრთხოების დაწესებულებაში მხოლოდ მათი ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების გამო.

2. ციხის რეჟიმი

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; №65, 66 და №70-81 წესების დამატება]

წესი 42

1. ქალ პატიმრებს უნდა მიუწვდებოდეთ ხელი დაბალანსებულ და მრავლისმომცველ აქტივობების პროგრამაზე, რომელიც ითვალისწინებს გენდერისთვის შესაფერის საჭიროებებს.
2. ციხის რეჟიმი უნდა იყოს საკმარისად მოქნილი, რათა შეეფერებოდეს ორსული ქალების, მეძუძური დედებისა და ბავშვიანი ქალების საჭიროებებს. ბავშვზე ზრუნვის საშუალებები და მოწყობილობები უნდა იქნას უზრუნველყოფილი ციხეში, რათა პატიმარ ქალებს საშუალება მიეცეთ მონაწილეობა მიიღონ ციხის აქტივობებში.
3. განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი, რათა უზრუნველყოფილ იქნას შესაფერისი პროგრამები ორსული ქალების, მეძუძური დედებისა და ბავშვიანი ქალებისთვის.
4. განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი, რათა უზრუნველყოფილ იქნას შესაბამისი მომსახურება იმ ქალი პატიმრებისთვის, ვისაც აქვს ფსიქოლოგიური დახმარების საჭიროებები, განსაკუთრებით კი მათთვის, ვინც ფიზიკური, ფსიქიკური ან სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი გახდა.

სოციალური ურთიერთობები და შემდგომი ზრუნვა

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; №79-81 წესების დამატება]

წესი 43

ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა წაახალისოს და შესაძლებლობის ფარგლებში ხელი შეუწყოს ქალ პატიმრებთან პაემნებს, როგორც მათი ფსიქიკური კეთილდღეობისა და სოციალური რეინტეგრაციის უზრუნველყოფის წინაპირობას.

წინა 44

იმის გათვალისწინებით, რომ ქალი პატიმრების გამოცდილება ოჯახურ ძალადობასთან მიმართებაში არაპროპორციულად მაღალია, მათთან უნდა იქნას სათანადო კონსულტაცია გავლილი თუ ვის მიეცეს მასთან პაემნის საშუალება.

წესი 45

ციხის ხელმძღვანელობამ, ქალი პატიმრებისთვის, მაქსიმალურად უნდა გამოიყენოს ისეთი შესაძლებლობები, როგორიცაა შვებულება, ღია ტიპის ციხეები, გარდამავალი დაწესებულებები (halfway houses), საზოგადოებრივი პროგრამები და სხვადასხვა მომსახურებები, რათა შეუმსუბუქოს მათ პატიმრობიდან თავისუფლებაზე გადასვლა, შეამციროს სტიგმა და გაუადვილოს მათ ოჯახებთან კონტაქტისა და ურთიერთობის აღდგენა შეძლებისდაგვარად უმოკლეს დროში.

წესი 46

ციხის ხელმძღვანელობამ, პრობაციასთან და/ან სოციალური კეთილდღეობის სამსახურებთან, ადგილობრივ საზოგადოებრივ ჯგუფებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით, უნდა შემუშავდეს და განხორციელდეს ყოვლისმომცველი რეინტეგრაციის პროგრამები გათავისუფლებამდე და გათავისუფლების შემდგომ, რომლის დროსაც გათვალისწინებული უნდა იქნას ქალთა გენდერულად სპეციფიკური საჭიროებები.

წესი 47

საზოგადოებრივ სამსახურებთან თანამშრომლობით, გათავისუფლების შემდგომი დამატებითი მხარდაჭერა უნდა იქნას უზრუნველყოფილი გათავისუფლებული ქალი პატიმრებისთვის, რომელნიც საჭიროებენ ფსიქოლოგიურ, სამედიცინო, იურიდიულ და პრაქტიკულ დახმარებას, რათა მოახდინონ საზოგადოებაში წარმატებული რეინტეგრაცია.

3. ორსული ქალები, მეძუძური დედები და ბავშვიანი ქალები ციხეში

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; №23 წესის დამატება]

წესი 48

1. ორსულმა და მეძუძურმა ქალმა პატიმრებმა, კვალიფიციური პრაქტიკოსი ექიმების მიერ შექმნილი და მათივე ზედამხედველობით განხორციელებული პროგრამის ფარგლებში, უნდა მიიღონ რჩევა საკუთარ ჯანმრთელობასა და კვებაზე. ორსული ქალების, ჩვილი ბავშვების, ბავშვიანი და მეძუძური დედებისათვის უფასოდ უნდა იქნას უზრუნველყოფილ დროული და შესაფერისი საკვები, ჯანმრთელი გარემო და რეგულარული ვარჯიშის შესაძლებლობა.
2. ქალ პატიმრებს არ უნდა დაუშალონ ბავშვის ძუძუთი კვება, თუ არ არსებობს მიზეზი კონკრეტული ჯანმრთელობის მდგომარეობიდან გამომდინარე.
3. ის ქალი პატიმრები, რომლებმაც ახლახანს იმშობიარეს, მაგრამ ჩვილი მათთან ერთად არ იმყოფება ციხეში, ჩართულნი უნდა იყვნენ მკურნალობის პროგრამებში მათი სამედიცინო და კვების საჭიროებების გათვალისწინებით.

წესი 49

ბავშვის დედასთან დატოვების გადაწყვეტილება მიღებულ უნდა იქნას ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით. ციხეში, დედასთან მყოფი ბავშვები არასოდეს უნდა ჩაითვალოს პატიმრებად.

წესი 50

პატიმარ ქალებს, რომელთაც ციხეში ყავთ საკუთარი შვილები, უნდა მიეცეთ საშუალება, მაქსიმალური დრო გაატარონ მათთან ერთად.

წესი 51

1. ციხეში, დედასთან ერთად მცხოვრები ბავშვებისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ჯანდაცვის მიმდინარე სერვისები და მათ განვითარებას თვალყური უნდა ადევნონ სპეციალისტებმა, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სამსახურებთან თანამშრომლობით.
2. ამ ბავშვების აღზრდისთვის შექმნილი გარემო მაქსიმალურად უნდა იქნას მიახლოებული ციხის გარეთ მყოფი ბავშვის გარემოსთან.

წესი 52

1. იმის თაობაზე გადაწყვეტილება, თუ როდის შეიძლება ბავშვისა და დედის დაშორება, უნდა იქნეს მიღებული ინდივიდუალურ შეფასებაზე დაყრდნობით და ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით, შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის ფარგლებში.
2. ბავშვის ციხიდან გაყვანა უნდა განხორციელდეს დიდი სიფრთხილითა და მგრძნობელობით, მხოლოდ მზრუნველობის ალტერნატივის იდენტიფიცირების შემდეგ, ხოლო უცხო ქვეყნის მოქალაქე პატიმრის შემთხვევაში, კონსულტაცია გავლილი უნდა იქნას შესაბამისი საკონსულოს თანამდებობის პირებთან.
3. ბავშვისა და დედის დაშორების და მისი ოჯახთან ან ნათესავთან დაბინავების ან სხვა ალტერნატიული მზრუნველობის უზრუნველყოფის შემდეგ, პატიმარ ქალებს უნდა მიეცეთ მაქსიმალურად ბევრი საშუალება და შესაძლებლობა შეხვდნენ საკუთარ ბავშვებს, მაშინ როცა ეს ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესებში იქნება, საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ინტერესების დათმობის გარეშე.

4. უცხო ქვეყნის მოქალაქეები

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; №38 წესის დამატება]

წესი 53

1. იმ შემთხვევაში როცა არსებობს ორმხრივი ან მრავალმხრივი შეთანხმება ქვეყნებს შორის, არარეზიდენტი უცხო ქვეყნის მოქალაქე ქალი პატიმრების გადაცემა მათი მშობლიური ქვეყნისთვის, განსაკუთრებით თუ მათ იქ შვილები

ყავთ, მათი პატიმრობის მაქსიმალურად ადრეულ ეტაპზე უნდა იქნას განხილული, ქალი პატიმრების განაცხადის ან მათი თანხმობის საფუძველზე.

2. როდესაც არარეზიდენტ უცხო ქვეყნის მოქალაქე ქალ პატიმართან მცხოვრები ბავში უნდა გაიყვანონ ციხიდან, განხილული უნდა იქნას ბავშვის მშობლიურ ქვეყანაში გაგზავნის საკითხი, მისივე საუკეთესო ინტერესების გათვალისწინებით და დედასთან კონსულტაციების გავლის საფუძველზე.

5. უმცირესობები და მკვიდრი მოსახლეობა

წესი 54

ციხის ხელმძღვანელობამ უნდა გააცნობიეროს, რომ სხვადასხვა რელიგიისა და კულტურის მქონე პატიმარ ქალებს გააჩნიათ განსხვავებული საჭიროებები და შესაძლოა დაემუქროთ სხვადასხვა სახის დისკრიმინაცია გენდერულ და კულტურულ პროგრამებსა და მომსახურებებში ჩართვისას. შესაბამისად, ციხის ხელმძღვანელობამ, თავად ქალ პატიმრებთან და შესაბამის ჯგუფებთან კონსულტაციის საფუძველზე უნდა უზრუნველყოს მრავლისმომცველი პროგრამები და სერვისები, რომელიც დააკმაყოფილებს ამ საჭიროებებს.

წესი 55

გათავისუფლებამდელი და გათავისუფლების შემდგომი სერვისები, შესაბამის ჯგუფებთან კონსულტაციით, უნდა იქნას კარგად გადახდილი, რათა უზრუნველყოფილ იქნას მათი შესაბამისობა და ხელმისაწვდომობა მკვიდრი და სხვადასხვა ეთნიკური და რასობრივი ჯგუფის წარმომადგენელი ქალი პატიმრებისთვის.

ბ. წინასწარ პატიმრობაში ან სასამართლოს მოლოდინში მყოფი პატიმრები

[პატიმართა მოპყრობის სტარდარტული მინიმალური წესები; №84-93 წესების დამატება]

წესი 56

განსაკუთრებული რისკი, რომელიც ქალებს წინასწარ პატიმრობაში ყოფნის დროს ემუქრებათ, გაცნობიერებული უნდა იქნას შესაბამისი ხელმძღვანელობების მიერ, რომელთაც უნდა გაატარონ სათანადო ღონისძიებები პოლიტიკასა და პრაქტიკაში, რათა წინასწარი პატიმრობის პერიოდში უზრუნველყოფილ იქნას ქალის უსაფრთხოება. (ასევე იხილეთ წესი 58, წინასწარი პატიმრობის აღტერნატივებთან დაკავშირებით.)

III. არასაპატიმრო ღონისძიებები

წესი 57

ტოკიოს წესების დებულებები იძლევა რეკომენდაციას თუ როგორ შემუშავდეს და განხორციელდეს სათანადო რეაგირება ქალი დამნაშავეების ქმედებებზე. განრიდების ზომებისა და წინასწარი და საპატიმრო ალტერნატივების გენდერულად სპეციფიკური საშუალებები უნდა შემუშავდეს წვერი სახელმწიფოების სამართლებრივ სისტემებში, მრავალი ქალი დამნაშავეს ვიქტიმიზაციის ისტორიისა და მათი მზრუნველობის პასუხისმგებლობის გათვალისწინებით.

წესი 58

ტოკიოს წესებიდან წესი 2.3-ის გათვალისწინებით, ქალი დამნაშავეები არ უნდა იქნან განცალკავებული მათი ოჯახებისგან და საზოგადოებისგან, წინასწარ მათი ისტორიისა და ოჯახური კავშირების შესწავლის გარეშე. დანაშაულის ჩამდენი ქალების საქმის წარმოებისას გამოყენებულ უნდა იქნას ალტერნატიული გზები, როგორიცაა განრიდების ღონისძიებები და წინასწარი და პატიმრობის ალტერნატივები, სადაც და როცა ეს შესაძლებელია.

წესი 59

ზოგადად, დაცვის არასაპატიმრო საშუალებები, მაგალითად თავშესაფრები, რომელთაც მართავს დამოუკიდებელი ორგანოები, არასამთავრობო ორგანიზაციები ან სხვა საზოგადოებრივი სამსახურები, უნდა იქნას გამოყენებული იმ ქალების დასაცავად, რომლებიც ასეთ დაცვას საჭიროებენ. დროებითი ზომები, რომელიც გულისხმობს ქალის დაცვის მიზნით დახურულ დაწესებულებაში მოთავსებას, უნდა იქნას გამოყენებული მხოლოდ საჭიროებისა და ქალის მკაფიოდ გამოხატული მოთხოვნის შემთხვევაში და ყველა შემთხვევაში უნდა იყოს სასამართლო ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს ზედამხედველობის ქვეშ. მსგავსი დაცვის საშუალებების გამოყენება არ უნდა გაგრძელდეს ქალის სურვილისა და ნების საწინააღმდეგოდ.

წესი 60

შესაბამისი რესურსი უნდა გამოიყოს, რომ შეიქმნას შესაფერისი ალტერნატივები ქალი დამნაშავეებისთვის, იმისათვის, რომ მოხდეს არასაპატიმრო ღონისძიებების იმ ღონისძიებებთან კომბინირება, რომელიც მიმართულია იმ ზოგადი პრობლემების მოგვარებაზე, რომელიც უბიძგებს ქალებს კავშირი იქონიონ სისხლის სამართლის სისტემასთან. ეს შესაძლოა მოიცავდეს თერაპიულ კურსებს და საკონსულტაციო მომსახურებას ოჯახური ძალადობისა და სექსუალური ძალადობის მსხვერპლთათვის; შესაბამის მკურნალობას გონებრივი შეზღუდულობის მქონეთათვის; და საგანმანათლებლო და სასწავლო პროგრამებს დასაქმების პერსპექტივების გასაუმჯობესებლად.

მსგავსი პროგრამები უნდა უზრუნველყოფდნენ ქალთა და ბავშვთა მზრუნველობის საჭიროებას.

წესი 61

ქალი დამნაშავეების გასამართლების დრო, სასამართლოს უნდა ჰქონდეს უფლებამოსილება განიხილოს შემამსუბუქებელი ფაქტორები, როგორცაა ნასამართლობის არქონა და დანაშაულის ხასიათი და შედარებით ნაკლები სიმძიმე, ქალის, როგორც მზრუნველის პასუხისმგებლობისა და დამახასიათებელი ისტორიის გათვალისწინებით.

წესი 62

გენდერულად მგრძნობიარე, განცდილი ტრავმის შესაბამისი, მხოლოდ ქალისთვის განკუთვნილი ნარკოტიკებზე დამოკიდებულების მკურნალობის პროგრამების უზრუნველყოფა საზოგადოებაში და ქალთა ხელმისაწვდომობა მსგავს სამკურნალო პროგრამებზე უნდა გაუმჯობესდეს, დანაშაულის პრევენციისთვის, აგრეთვე განრიდებისა და სასჯელის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების მიზნებისათვის.

1. მსჯავრდების შემდგომი გეგმები

წესი 63

პირობით ვადაზე ადრე გათავისუფლებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილების მიღების დროს ქალი პატიმრის სასარგებლოდ უნდა იქნას გათვალისწინებული მისი მზრუნველობაზე პასუხისმგებლობა, ისევე როგორც მისი სპეციფიკური სოციალური რეინტეგრაციის საჭიროებები.

2. ორსული ქალები და ქალები დამოკიდებული ბავშვებით

წესი 64

ორსული ქალებისთვის და ქალებისთვის, რომლებსაც ყავთ მათზე დამოკიდებული ბავშვები უპირატესობა უნდა მიენიჭოს არასაპატიმრო სასჯელების გამოყენებას როდესაც და რა შემთხვევებშიც ეს შესაძლებელია. საპატიმრო სასჯელები გამოყენებულ უნდა იქნას სერიოზული ან ძალადობრივი დანაშაულის დროს ან როდესაც ქალი წარმოადგენს განგრძობით საფრთხეს, და ისიც მხოლოდ ბავშვის ან ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით და ასეთი ბავშვებისთვის შესაბამისი ზრუნვის უზრუნველყოფით.

3. არასრულწლოვანი მდედრობითი სქესის დამნაშავეები

წესი 65

კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვების ინსტიტუციონალიზაცია მაქსიმალურად უნდა იქნას თავიდან აცილებული. მსგავსი გადაწყვეტილების მიღების დროს გათვალისწინებული უნდა იქნას არასრულწლოვანი მდედრობითი სქესის დამნაშავის სქესიდან გამომდინარე დაუცველობა.

4. უცხო ქვეყნის მოქალაქეები

წესი 66

მაქსიმალური ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ გაეროს კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმის – აღამიანების, განსაკუთრებით ქალებისა და ბავშვების, ტრეფიკინგის პრევენციის, აკრძალვისა და დასჯის შესახებ – რატიფიცირებისთვის. ოქმი წარმოადგენს კონვენციის დამატებას, რათა უზრუნველყოს კონვენციის დებულებების სრული განხორციელება, იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილ იქნას ტრეფიკინგის მსხვერპლთა მაქსიმალური დაცვა, რომ არ მოხდეს სხვადასხვა ქვეყნის მოქალაქე ქალების მეორადი ვიქტიმიზაცია.

IV. კვლევა, დაგეგმვა, შეფასება და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

1. კვლევა, დაგეგმვა და შეფასება

წესი 67

სათანადო ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი ყოვლისმომცველი, შედეგზე ორიენტირებული კვლევის ორგანიზებისა და ხელის შეწყობისთვის. კვლევის საგანი უნდა იყოს ქალთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების, ქალთა სისხლის სამართლის სისტემასთან კავშირის გამომწვევი მიზეზების, ქალთა მეორადი კრიმინალიზაციისა და პატიმრობის გავლენის, ქალი დამნაშავეების მახასიათებლების, ისევე როგორც იმ პროგრამების შესწავლა, რომლებიც შეიქმნა ქალთა მხრიდან განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის შემცირების მიზნით. კვლევის ჩატარება იქნება ეფექტური დაგეგმვის, პროგრამის განვითარებისა და პოლიტიკის ფორმულირების საფუძველი, რომელიც მიმართული იქნება დამნაშავე ქალების სოციალური რეინტეგრაციისკენ.

წესი 68

ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი, რათა მოხდეს იმ კვლევის ორგანიზება და ხელის შეწყობა, რომელიც შეისწავლის იმ ბავშვების რაოდენობას, რომელთა დედებიც სისხლის სამართლის სისტემასთან კონფლიქტში, განსაკუთრებით კი პატიმრობაში იმყოფებოდნენ და ასევე შეისწავლის ამ ყველაფრის შედეგად ბავშვებზე უარყოფით გავლენასა და ზემოქმედებას.

კვლევის ჩატარება ხელს შეუწყობს პოლიტიკის ფორმულირებას და პროგრამის განვითარებას, ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით.

წესი 69

ძალისხმევა უნდა იქნას გამოვლენილი, რათა მოხდეს განხილვა, შეფასება და პერიოდულად საჯაროდ გამოქვეყნება იმ მიმართულებების, პრობლემებისა და ფაქტორების, რომლებიც დაკავშირებულია ქალთა დანაშაულებრივ ქმედებასთან, და იმ ეფექტური შედეგების, რომელიც ქალი დამნაშავეების, ისევე როგორც მათი შვილების, სოციალური რეინტეგრაციის საჭიროებების უზრუნველყოფით მიიღწევა, იმ მიზნით, რომ მოხდეს დაღის დასმისა და ბავშვებზე იმ უარყოფითი გავლენის შემცირება, რომელიც გამოწვეულია დედის სისხლის სამართლის სისტემასთან კონფლიქტში ყოფნით.

2. საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება, ინფორმაციის გაცვლა და სწავლება

წესი 70

1. მედია და საზოგადოება უნდა იქნას ინფორმირებული იმ მიზეზების შესახებ, რომლებიც იწვევს ქალის სისხლის სამართლის სისტემაში მოხვედრას და ამ პრობლემაზე რეაგირების ყველაზე ეფექტური გზების შესახებ, რათა ხელი შეეწყოს ქალთა სოციალურ რეინტეგრაციას, მათი ბავშვების ჭეშმარიტი ინტერესების გათვალისწინებით.
2. კვლევისა და საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითების გამოქვეყნება და გავრცელება უნდა ჩამოყალიბდეს როგორც პოლიტიკის ელემენტი, რომელიც მიზნად დაისახავს ქალი დამნაშავეების მიმართ სისხლის სამართლის მიდგომის, მათი და მათი შვილების სამართლიანი მოპყრობისა და საბოლოო შედეგების გაუმჯობესებას.
3. მედიას, საზოგადოებას და მათ, ვისაც პროფესიული პასუხისმგებლობა გააჩნია ქალი პატიმრებისა და დამნაშავეების მიმართ რეგულარულად უნდა მიეწოდოთ ფაქტობრივი ინფორმაცია იმ საკითხების და მათი განხორციელების შესახებ, რომელიც მოყვანილია წინამდებარე წესებში.
4. წინამდებარე წესებისა და კვლევის შედეგების შესახებ უნდა შემუშავდეს და განხორციელდეს სასწავლო პროგრამები შესაბამისი სისხლის სამართლის სფეროში მომუშავე პირებისთვის, რათა მოხდეს მათი ცნობიერების ამაღლება და მგრძნობელობის გაზრდა წინამდებარე წესებში მოყვანილი დებულებების მიმართ.

დოკუმენტის ქართული თარგმანი შესრულებულია ორგანიზაცია „ციხის საერთაშორისო რეფორმის“ (PRI) მიერ